

NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2016/2383,**21. detsember 2016,****Euroopa Liidu toetuse kohta Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri tegevusele tuumajulgeoleku valdkonnas ning massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamisel**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artiklit 28 ja artikli 31 lõiget 1,

võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ülemkogu võttis 12. detsembril 2003 vastu massihävitusrelvade leviku vastase Euroopa Liidu strateegia („strateegia“), mille III peatükis on nende meetmete loetelu, mida tuleb võtta Euroopa Liidus ja kolmandates riikides massihävitusrelvade leviku vastu võitlemiseks.
- (2) Liit viib strateegiat aktiivselt ellu ja rakendab selle III peatükis loetletud meetmeid, eelkõige eraldades rahalisi vahendeid konkreetsete projektide toetamiseks, mida juhivad mitmepoolsed institutsioonid, näiteks Rahvusvaheline Aatomienergiaagentuur („IAEA“).
- (3) Nõukogu võttis 17. novembril 2003 vastu ühise seisukoha 2003/805/ÜVJP ⁽¹⁾ massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku tõkestamist käsitlevate mitmepoolsete lepingute ülemaailmse kohaldamise ja tugevdamise kohta. Nimetatud ühises seisukohas kutsutakse muu hulgas üles edendama IAEA üldiste kaitsemeetmete lepingute ja nende lisaprotokollide sõlmimist ning tehakse liidule ülesandeks teha tööd selle nimel, et muuta üldiste kaitsemeetmete lepingud ja lisaprotokollid IAEA kontrollisüsteemi standardiks.
- (4) Nõukogu võttis 17. mail 2004 vastu ühismeetme 2004/495/ÜVJP ⁽²⁾ IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku programmi alusel ja strateegia rakendamise raames.
- (5) Nõukogu võttis 18. juulil 2005 vastu ühismeetme 2005/574/ÜVJP ⁽³⁾ IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise alal ja strateegia rakendamise raames.
- (6) Nõukogu võttis 12. juunil 2006 vastu ühismeetme 2006/418/ÜVJP ⁽⁴⁾ IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning strateegia rakendamisel.
- (7) Nõukogu võttis 14. aprillil 2008 vastu ühismeetme 2008/314/ÜVJP ⁽⁵⁾ IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning strateegia rakendamisel.

⁽¹⁾ Nõukogu 17. novembri 2003. aasta ühine seisukoht 2003/805/ÜVJP massihävitusrelvade ja nende kandevahendite leviku tõkestamist käsitlevate mitmepoolsete lepingute ülemaailmse kohaldamise ja tugevdamise kohta (ELT L 302, 20.11.2003, lk 34).

⁽²⁾ Nõukogu 17. mail 2004. aasta ühismeetme 2004/495/ÜVJP IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku programmi alusel ja massihävitusrelvade leviku vastase EL strateegia rakendamise raames (ELT L 182, 19.5.2004, lk 46).

⁽³⁾ Nõukogu 18. juuli 2005. aasta ühismeetme 2005/574/ÜVJP IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku- ja vastavustõendamise alal ja massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamise raames (ELT L 193, 23.7.2005, lk 44).

⁽⁴⁾ Nõukogu 12. juuni 2006. aasta ühismeetme 2006/418/ÜVJP IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamisel (ELT L 165, 17.6.2006, lk 20).

⁽⁵⁾ Nõukogu 14. aprilli 2008. aasta ühismeetme 2008/314/ÜVJP IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamisel (ELT L 107, 17.4.2008, lk 62).

- (8) Nõukogu võttis 27. septembril 2010 vastu otsuse 2010/585/ÜVJP⁽¹⁾ IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning strateegia rakendamisel.
- (9) Nõukogu võttis 21. oktoobril 2013 vastu otsuse 2013/517/ÜVJP⁽²⁾ liidu toetuse kohta Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri tegevusele tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning strateegia rakendamisel.
- (10) 8. mail 2016 jõustus tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatus. Liit ja selle liikmesriigid edendasid muudatuse tegemist diplomaatilise teavitustöö ja sellega seotud IAEA tegevuse rahastamise kaudu. Muudatuse jõustumise järel on vaja jätkuvaid jõupingutusi selle siseriikliku jõustamise ja ülemaailmse kohaldamise tagamiseks.
- (11) IAEA taotleb samu eesmärke, mis on esitatud põhjendustes 3–10. Neid eesmärke püütakse saavutada IAEA tuumajulgeoleku kava rakendamisega, mida rahastatakse täielikult IAEA tuumajulgeoleku fondi vabatahtlikult makstavate panuste kaudu.
- (12) Liit on pühendunud tuumajulgeoleku tugevdamisele kogu maailmas ja on valmis jätkama sellega seoses kolmandate riikide toetamist. Euroopa Liit tervitab hiljutisi IAEA tuumajulgeoleku programmi tugevdamiseks tehtud samme ning samuti IAEA poolt 5.–9. detsembril 2016 korraldatavat rahvusvahelist tuumajulgeoleku konverentsi „Lubadused ja teod“. Euroopa Liidu eesmärk on säilitada IAEA tuumajulgeoleku kavade toetamiseks vastu võetud ühismeetmete 2004/495/ÜVJP, 2005/574/ÜVJP, 2006/418/ÜVJP, 2008/314/ÜVJP ja otsuse 2010/585/ÜVJP („varasemad ühismeetmed ja otsused“) ja nõukogu otsuste rakendamise jätkusuutlikkus ja tõhusus ning ta on pühendunud andma täiendavat toetust eesmärgiga võtta vastu IAEA 2018.–2021. aasta tuumajulgeoleku kava. Tegevus koosõlastatakse ELi keemilise, bioloogilise, radioloogilise ja tuumavaldkonna (KBRT) tippkeskustega ning viiakse ellu muid algatusi ja programme, et vältida tegevuse dubleerimist ja saavutada maksimaalne kulutõhusus ja jätkuv riskide vähenemine.
- (13) Käesoleva otsuse tehniline rakendamine tuleks teha ülesandeks IAEA-le, kes saaks tuumajulgeoleku valdkonnas omatavate pikaajaliste ja laialdaselt tunnustatud eriteadmiste alusel oluliselt tugevdada asjaomast suutlikkust sihtriikides. Euroopa Liidu toetatavaid projekte saab rahastada üksnes IAEA tuumajulgeoleku fondi vabatahtlikult makstavate panuste kaudu. Nendel Euroopa Liidu makstavatel panustel on määrav tähtsus selleks, et võimaldada IAEA-l täita juhtivat rolli tuumajulgeoleku valdkonnas, toetades riikide jõupingutusi oma tuumajulgeolekualaste kohustuste täitmisel.
- (14) Kinnitades, et vastutus tuumajulgeoleku eest riigis on täielikult selle riigi kanda,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

1. Strateegia teatavate elementide kohese ja praktilise rakendamise eesmärgil toetab liit IAEA tegevust tuumajulgeoleku alal, et aidata kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:
- teha edusamme massihävitusrelvade leviku vastaste ja tuumajulgeolekut käsitlevate rahvusvaheliste õigusaktide ülemaailmse kohaldamise alal;
 - anda riikidele abi kohaliku tehnilise, teadusliku ja inimressursside alase suutlikkuse loomiseks, mis on vajalik tõhusa ja jätkusuutliku tuumajulgeoleku jaoks;
 - tugevdada suutlikkust hoida ära kuritegusid või tahtlikult toimepandud tegusid, milleks puudus luba, mis on seotud regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga, neid avastada, neile reageerida ja kaitsta inimesi, vara, keskkonda ja ühiskonda nende eest;
 - tõhustada tuumamaterjali ja muu radioaktiivse materjali salakaubaveo avastamist ja sellele reageerimist;
 - panustada infotehnoloogia turvalisusse tuumavaldkonnas;

⁽¹⁾ Nõukogu 27. septembri 2010. aasta otsus 2010/585/ÜVJP IAEA tegevuse toetamise kohta tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamisel (ELT L 259, 1.10.2010, lk 10).

⁽²⁾ Nõukogu 21. oktoobri 2013. aasta otsus 2013/517/ÜVJP Euroopa Liidu toetuse kohta Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri tegevusele tuumajulgeoleku ja vastavustõendamise valdkonnas ning massihävitusrelvade leviku vastase ELi strateegia rakendamisel (ELT L 281, 23.10.2013, lk 6).

- f) tugevdada radioaktiivsete kiirgusallikate julgeolekut, viia need turvalisse ja ohutusse hoidlasse abi vajavates riikides, sealhulgas viia need tagasi päritoluriiki või tarnijale;
- g) tõhustada tuumamaterjali ja muu radioaktiivse materjali füüsilist kaitset.
2. Projektide eesmärk on:
- a) varasemate ühismeetmete ja otsuste alusel antud toetuse jätkusuutlikkuse ja tõhususe tagamine;
- b) riikide riigisiseste tuumajulgeoleku toetusinfrastruktuuride tugevdamine;
- c) riikide õigusliku ja reguleeriva raamistiku tugevdamine;
- d) tuumajulgeolekusüsteemide ning tuumamaterjalide ja muude radioaktiivsete materjalide suhtes võetavate meetmete tugevdamine;
- e) riikide institutsioonilise struktuuri ja suutlikkuse tugevdamine regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuumamaterjalide ja radioaktiivsete materjalide kontrollimiseks;
- f) riikide küberkuritegevusele reageerimise ja vastupanu võime tugevdamine ning tuumajulgeolekule selle poolt avaldatava mõju leevendamine;
- g) suutlikkuse suurendamine hariduse ja koolituse alal tuumajulgeoleku valdkonnas;
- h) suunatud ja jätkuva toetuse tagamine tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatuse rakendamiseks ja ülemaailmseks kohaldamiseks.
3. Otsuse vastuvõtmiseks tehtavad ettevalmistused põhinevad IAEA-le juba kättesaadaval teabel ning eelmiste ühismeetmete ja otsuste kohaselt täidetud ülesannete tulemustel.

4. Projektide üksikasjalik kirjeldus on esitatud lisa. Sihtriikide loetelu põhineb vajaduste määratlemisel pärast puudujääkide analüüsimist, mida on kajastatud olemasolevates integreeritud tuumajulgeoleku toetamise kavades või põhineb IAEA sekretariaadi heakskiidetud ettepanekul. Kasusaavate riikide ja allpiirkondade loetelu peaksid koostama liidu liikmesriigid, konsulteerides IAEAg.

Artikkel 2

1. Käesoleva otsuse rakendamise eest vastutab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja (edaspidi „kõrge esindaja“).
2. Artikli 1 lõikes 2 nimetatud projektid viib läbi IAEA, kes tegutseb rakendusüksuse rollis. IAEA täidab oma ülesandeid kõrge esindaja vastutusel. Sel eesmärgil sõlmib kõrge esindaja IAEAg vajalikud kokkulepped.

Artikkel 3

1. Artikli 1 lõikes 2 osutatud projektide rakendamise lähtesummaks on 9 361 204, 23 eurot.
2. Kulutusi, mida rahastatakse lõikes 1 sätestatud summast, hallatakse vastavalt liidu eelarve suhtes kohaldatavatele menetlustele ja eeskirjadele.
3. Komisjon valvab lõikes 1 osutatud kulutuste nõuetekohase haldamise järele. Sel eesmärgil sõlmib komisjon IAEAg rahastamislepingu. Rahastamislepingus sätestatakse, et IAEA tagab liidu rahalise abi nähtavuse, mis vastab selle suurusele.

4. Komisjon püüab sõlmida lõikes 3 osutatud rahastamislepingu niipea kui võimalik pärast käesoleva otsuse jõustumist. Komisjon teavitab nõukogu nimetatud protsessis esilekerkinud raskustest ja rahastamislepingu sõlmimise kuupäevast.

Artikkel 4

1. Kõrge esindaja esitab nõukogule IAEA poolt korrapäraselt koostatavatele aruannetele tuginedes aruande käesoleva otsuse rakendamise kohta. Nimetatud aruanded on nõukogu tehtava hindamise aluseks.
2. Komisjon esitab teavet artikli 1 lõikes 2 nimetatud projektide rakendamise finantsaspektide kohta.

Artikkel 5

1. Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.
2. Otsuse kehtivus lõpeb 36 kuud pärast komisjoni ja IAEA vahelise rahastamislepingu sõlmimise kuupäeva või 12 kuud pärast lepingu vastuvõtmist, kui rahastamislepingut ei ole sõlmitud enne seda kuupäeva.

Brüssel, 21. detsember 2016

Nõukogu nimel
eesistuja
M. LAJČÁK

LISA

Liidu toetus IAEA tegevusele tuumajulgeoleku valdkonnas massihävitusrelvade leviku vastase ELI strateegia rakendamisel

Toetust saavate riikide kõlblikkus ja valik

Käesoleva otsuse kohaselt toetuse saamiseks kõlblikud riigid on kõik IAEA liikmesriigid, kes vajavad toetust tuumajulgeoleku valdkonnas, sõltuvalt liidu poolt IAEA ettepaneku alusel tehtavast otsusest. IAEA võib teha ettepanekutes kirjalikult muudatusi, adresseerides need liidule ja tuues välja kavandatavate muudatuste põhjendused. Muudatused rakendatakse pärast seda, kui liit nendega nõustub. Toetust saavate riikide („kasusaavad riigid“) valimine vastavalt käesolevale nõukogu otsusele peaks põhinema IAEA-le juba kättesaadavatel hinnangutel ja andmetel, mis saadi ka varasemate nõukogu otsuste täitmisel ja konsulteerides asjakohaste nõukogu talitustega, eesmärgiga tagada meetme maksimaalne mõju. Tehakse tihedat koostööd tippkeskuste algatusega, Euroopa Komisjoni rahastatavate projektide ning muude algatuste ja programmidega, et vältida tegevuse dubleerimist ning saavutada maksimaalne kulutõhusus ja jätkuv riskide vähendamine; see koostöö toimub ELi keemilise, bioloogilise, radioloogilise ja tuumavaldkonna tippkeskuste algatuse juhataste kohtumiste kaudu iga-aastaste Teadusuuringute Ühiskeskuse ja IAEA sekretariaadi kohtumiste ajal ning iga-aastase tuumajulgeoleku tugikeskuste täiskogu istungi raames. Vahendite kasutamine konkreetseks tegevuseks on kooskõlas liidui prioriteetidega ja selle puhul viiakse regulaarselt läbi eelnevaid konsulteerimisi. Mõned tegevused, nagu piirkondlikud kursused ja rahvusvahelised kursused korraldatakse riikides, mis ei ole kasusaavad riigid. See kujutab endast vastuvõtva riigi panust IAEA tegevusse.

Iga projekt hõlmab võimalike kasusaavate riikide loetelu, mille liit ja IAEA on omavahel kokku leppinud. Projektid rakendatakse nende piirkondade valitud riikides ja need hõlmavad tegevusi järgmistes valdkondades:

- 1) varasemate ühismeetmete ja otsustega antud toetuse jätkusuutlikkus ja tõhusus;
- 2) siseriiklike tuumajulgeoleku toetusinfrastruktuuride tugevdamine;
- 3) riikide õigusliku ja reguleeriva raamistiku tugevdamine;
- 4) tuumajulgeolekusüsteemide ning tuumamaterjalide ja muude radioaktiivsete materjalide suhtes võetavate meetmete tugevdamine;
- 5) riikide institutsioonilise struktuuri ja suutlikkuse tugevdamine regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuumamaterjalide ja radioaktiivsete materjalide üle kontrolli teostamiseks;
- 6) riikide küberkuritegevusele reageerimise ja vastupanu võime tugevdamine ning riikide ja tuumajulgeolekule selle poolt avaldatava mõju leevendamine;
- 7) radioaktiivsete kiirgusallikate julgeoleku küsimuse käsitlemine kiirgusallika tagasiviimisega päritoluriiki;
- 8) ennetus- ja kaitsemeetmeid siseohtude vastu ning tuumamaterjali arvestus ja kontroll.

I. PROJEKTID

Projekt 1

Tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatuse rakendamise toetus

Tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatus („konventsiooni muudatus“) jõustus 8. mail 2016. See loob riikide jaoks õigusliku kohustuse luua, rakendada ja alal hoida asjakohast füüsilise kaitse korda, mis põhineb 12 aluspõhimõttele, mida kohaldatakse nende jurisdiktsioonis oleva rahuotstarbelises riigisisises kasutuses oleva tuumamaterjali ja -rajatiste ning sellise tuumamaterjali ladustamise ja transpordi suhtes. Projekti keskmes on tuumamaterjali füüsilise kaitse konventsiooni muudatuse rakendamine, sellega seotud suutlikkuse suurendamine ja selle ülemaailmne kohaldamine. Sellega kehtestatakse osalisriikidele õiguslik kohustus kaitsta rahuotstarbelises riigisisises kasutuses olevat tuumamaterjali ja -rajatise ning ladustamist ja transporti ning nähakse selles ette laiendatud koostöö riikide vahel seoses meetmete kiire võtmisega varastatud või kadunud tuumamaterjali leidmiseks ja tagasivõtmiseks, sabotaažiakti radioloogiliste tagajärgede leevendamist ning seonduvate õigusrikkumiste ennetamist ja nende vastu võitlemist.

Projekti eesmärgid:

- toetada konventsiooni muudatuse rakendamist;
- tugevdada riiklikku õiguslikku ja reguleerivat raamistikku ja samuti riikide suutlikkust arendada piirkondlikku parimate tavade alast teabevahetust, kuivõrd see puudutab kõiki asutusi, mis tegutsevad regulatiivse kontrolli alla kuuluvate ning mittekuuluvate tuumamaterjalide julgeoleku valdkonnas;
- anda riikidele kulutõhusad vahendid, et aidata neil täita riiklikud, piirkondlikud ja rahvusvahelised kohustused ning jõustada siduvad ja rahvusvahelised õigusaktid;
- tugevdada edasist rahvusvahelist koostööd, et kehtestada kooskõlas iga riigi õiguse ja konventsiooni muudatusega tõhusad meetmed tuumamaterjali ja tuumarajatiste füüsilise kaitse tagamiseks.

Projekti kirjeldus:

- konkreetsete meetmetena sõnastatakse tegevused, mis on kümnes riigis kindlaks määratud INSSPs seoses konventsiooni muudatuse kohaste kohustuste rakendamisega. Määratakse kindlaks vahe-eesmärgid, mille abil käsitleda asjakohaseid küsimusi, et leida riigi jaoks jätkusuutlikud lahendused riikliku tuumajulgeolekuga seotud korra tugevdamiseks. Kokkulepitud ajakavad ja kohustused tagavad kavade ulatusliku rakendamise;
- õppematerjalide läbivaatamine: osalejate paremaks arusaamiseks tuleb välja töötada uued õppeharjutused.

Projekti oodatavad tulemused:

- riikide suurenenud suutlikkus täita oma kohustusi, mis tulenevad konventsiooni muudatusest;
- füüsilise kaitse reguleeriva raamistiku edasiarendamise ja täiendamise algus;
- juhenddokumendi väljatöötamine, mida riigid kasutavad siseriikliku suutlikkuse arendamiseks, et tuumarajatise reguleerida, läbi vaadata ja hinnata ning inspekteerida tuumajulgeoleku tagamiseks tuumarajatise olelusingi jooksul.

Projekt 2

Jätkusuutlikud projektid

Kavandatavad jätkusuutlikud projektid tuginevad avastamisarhitektuuri raamistiku osas tehtud intensiivsel tööol, mida rahastatakse otsuse 2013/517/ÜVJP alusel. See tuleneb varasemate ühismeetmete ja otsuste neljast mõju hindamise missioonist, mida tehti Kuubas, Indoneesias, Jordaania, Liibanonis, Malaisias ja Vietnami. Need kuus riiki taotlesid oma integreeritud tuumajulgeoleku toetamise kavades IAEA toetust käesolevale projektile.

Projektiga soovitakse pakkuda vahendeid „tuumajulgeoleku avastamisarhitektuuri“ toetamiseks, s.o tuumajulgeoleku-süsteemide ja -meetmete integreeritud kogum, mis põhineb asjakohasel õiguslikul ja reguleerival raamistikul, mida on vaja selleks, et rakendada väljaspool regulatiivset kontrolli oleva tuuma- ja muu radioaktiivse materjali avastamise riiklikku strateegiat. Kavandatavad projektid on kooskõlas abiga, mida liit annab juba praegu seoses selliste detektorite tarnimisega nagu kiirguse värvdetektorid ja käsiseadmed.

2.1. Hooldusalase väljaõppe vahendid

Projekti eesmärgid:

- anda riikidele abi kohaliku tehnilise ja teadusliku toe kättesaadavuse tagamisel ning inimressursside arendamisel, mis on vajalik tõhusa ja jätkusuutliku tuumajulgeoleku jaoks;
- tagada liidu antud seadmete optimaalne kasutus ja õige hooldus kogu nende olelusingi jooksul.

Projekti kirjeldus:

- õige hooldus on oluline faktor, mis aitab avastada vargust, sabotaaži, loata juurdepääsu, ebaseaduslikku üleandmist või muid pahatahtlikke akte, mis on seotud tuumamaterjalide, muude radioaktiivsete materjalide või nendega seotud rajatistega, ning kõnealuste juhtumite korral sekkuda. Töötatakse välja detektorite (kiirguse värvdetektorid ja käsiseadmed) hooldamisega seotud õppevahendid. Lisaks seadmete õige kasutamise õpetamisele töötatakse nende hooldamisega seotud eriväljaõppe jaoks spetsiaalselt välja seadmete maketid;
- detektorite hooldusega seotud väljaõpe.

Projekti oodatavad tulemused:

- IAEA toetuse andmise jätkumine avastamisarhitektuuri raamistiku rakendamiseks;
- õppematerjalide kättesaadavuse ja kasutamise tagamine, et jätkata väljaõppe andmist kõigile asjaomastele uutele töötajatele; õppematerjalide prototüübid antakse liidu liikmesriikidele massihävitusrelvade leviku tõkestamise töörühma (CONOP) kaudu;
- tagada, et kasusaajate riikide asutused suudavad detektoreid võimalikult kaua töös hoida.

2.2. Reguleerivate asutuste kasutatav tarkvara

Teave on kiirguse värvdetektorite tõhusaks toimimiseks äärmiselt tähtis. Ühiste andmevormingute ja katseprotokollide väljatöötamine muudab võimalikuks tõhusa sidepidamise mitme käitaja vahel. Erinevatelt käitajatelt pärinevate detektorite (nagu kiirguse värvdetektorite) andmete ühendamine teabevõrkudesse on tõhusa üldise avastamise süsteemi väljatöötamisel oluline element. See projekt võib aidata riikidel märkimisväärselt parandada oma tegevuse tulemuslikkust, integreerides avastamise süsteemid riiklikesse andmete jagamise võrgustikesse. Teabe jagamine asukoha ja käitajate vahel võib vähendada korduvaid kontrole ja lahendada kiiresti paljude passiivsete detektorisüsteemidega seotud süütud ja valehäired.

Selle projektiga rakendatakse tarkvaraliste vahendite abil integreeritud süsteem, et parandada analüüsiprotsessi ja anda soovitusi asjakohaste seadmete kohta. Tagasiside võimalus reguleerivalt asutuselt kohalikku kiirguse värvandurjaama suurendab süsteemi tõhusust ja toetab eesliini ametnike tööd.

Projekti eesmärgid:

- anda riikidele abi kohaliku tehnilise ja teadusliku toe kättesaadavuse tagamisel ning inimressursside arendamisel, mis on vajalik tõhusa ja jätkusuutliku tuumajulgeoleku jaoks;
- ühtlustada häirete andmed, muutes need erinevate seadmetarnijate vahel võrreldavaks.

Projekti kirjeldus:

- aidata reguleerivatel asutustel ühendada andmeid ja ühtlustada häiretarkvara, et nad võrdleksid erinevatest allikatest pärinevaid andmeid ja tagaksid, et regulatiivsete otsuste tegemine põhineb õigel teabel;
- katsevahend antakse üle iga riigi sidusrühmadele, kes neid ka katsetavad. Nad viivad eksperdimissioonide abil IAEA toetusel läbi katse reaalsetes tingimustes. Õppevahendi kohta koostatakse katsearuanne ja see lisatakse lõpparuandesse. Reguleerivalt asutuse tagasiside kohalikku kiirguse värvandurjaama suurendab süsteemi ja eesliini ametnike töö tõhusust.

Projekti oodatavad tulemused:

- lisada väljatöötatud süsteemi õppemoodul ja valehäirete interaktiivne ekspertsüsteem. Prototüüp antakse üle iga riigi sidusrühmadele, kes neid ka katsetavad. Väljatöötatud süsteemi õppemoodul lisatakse süsteemi ja valehäirete interaktiivsesse ekspertsüsteemi. Õppevahendi kohta koostatakse eraldi katsearuanne ja see saadetakse komisjonile. Prototüübi materjalid antakse liidu liikmesriikidele CONOPi kaudu;

- viia ühes liikmesriigis läbi „proovikatse“, tehakse analüüs ja katse tulemuste aruande põhjal formuleeritakse vajaduse korral nõuded muudatuste tegemiseks;
- viia reguleerivas asutuses ja seejärel reguleerivate asutuste vahel läbi piirkondliku ja rahvusvahelise koostöö ühtlustamine tuuma- ja muu radioaktiivse materjali avastamiseks ja sellele reageerimiseks;
- kätada ühes riigis üht toimivat prototüüpi;
- lisada kiirguse värvadektorite tulevaste hangete protokollide tarkvara käsitlevad konkreetsed nõuded.

Projekt 3

Tuumajulgeoleku suurendamine, keskendudes piirkondlikult ELi naabruses asuvatele riikidele ja Ladina-Ameerika riikidele

Selle projekti eesmärgiks on suurendada riikide suutlikkust töötada välja ja koostada õigus- ja reguleeriv raamistik ning suurendada IAEA liikmesriikide võimet luua terviklik riikliku tuumajulgeoleku kord. Euroopa Liit on Sahara-taguses Aafrikas algatanud piirkondliku projekti, mis käsitleb uraani tootmise ja transpordi ohutust, julgeolekut ja sellega seotud kaitsemeetmeid ning radioaktiivsete kiirgusallikate ohutut haldamist. Kõnealuse projekti raames arendatakse samasuguseid tuumajulgeolekuga seotud tegevusi, nagu on välja pakutud käesolevas projektis. Sellepärast on IAEA jaoks kasulikud liidu projekti raames antud tagasiside ja selle projekti tulemused seoses tegevuste täieliku või osalise rakendamisega asjaomastes piirkondades. Programm on kooskõlas IAEA peakonverentsi 10. resolutsiooni (GC/RES/10) 13. punktiga, milles sekretariaati innustatakse hõlbustama tuumaohutuse ja -julgeoleku valdkonna kokkupuutepunktide koordineerimist. Osaleb kaks IAEA osakonda: NRSW (tuumahutus) ja NSNS (tuumajulgeolek) seoses allpiirkondlikku suutlikkust käsitleva lähenemisviisiga.

3.1. Tuumajulgeoleku suurendamine

Projekti eesmärk:

- suurendada riikide suutlikkust hoida ära kuritegusid või tahtlikult ja loata toimepandud tegusid, mis on seotud regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga, neid tegusid avastada, neile reageerida ja kaitsta inimesi, vara, keskkonda ja ühiskonda nende eest, muu hulgas võimaluse korral piirkondlike suutlikkuse suurendamise alaste meetmete abil.

Projekti kirjeldus:

- konkreetsete meetmetena sõnatatakse tegevused, mis on kümnes riigis kindlaks määratud INSSPs seoses riikliku tuumajulgeoleku korra rakendamisega. Määratakse kindlaks vahe-eesmärgid, mille abil käsitletakse asjakohaseid küsimusi, et leida riigi jaoks kestlikke lahendusi tuumajulgeoleku valdkonnas. Kokkulepitud ajakava ja kohustused tagavad kavade täieliku rakendamise, kusjuures kavu rakendatakse pärast seda, kui neid on ristkontrollitud ELi KBRT tippkeskuste olemasolevate projektidega.

Projekti oodatavad tulemused:

- kasusaavate riikide riiklik suutlikkus suureneb.

3.2. Tuumajulgeolekualase riikliku õigus- ja reguleeriva raamistiku tugevdamine

Projekti eesmärk:

- tugevdada riiklikku õiguslikku ja reguleerivat raamistikku ja samuti riikide suutlikkust arendada piirkondlikku parimate tavade alast teabevahetust, kuivõrd see puudutab kõiki asutusi, mis tegutsevad regulatiivse kontrolli alla kuuluvate või mittekuuluvate tuumamaterjalide ja teiste radioaktiivsete materjalidega seotud julgeoleku valdkonnas;
- anda riikidele kulutõhusad vahendid, et aidata neil täita riiklikud, piirkondlikud ja rahvusvahelised kohustused, jõustada siduvad ja rahvusvahelised õigusaktid ning järgida mittedividuust õigusaktidest tulenevaid kohustusi.

Projekti kirjeldus:

- korraldatakse ekspertide missioone eesmärgiga teha kindlaks kehtivates õigusaktides esinevad lüngad; riikidel aidatakse vajaduse korral teha kohandusi, kasutades parimal viisil asjaomastes valdkondades kehtivaid Euroopa õigusakte;
- asjakohasel juhul kasutatakse koostöötajate rahvusvaheliste organisatsioonidega (nagu näiteks Maailma Tolliorganisatsioon);
- osalevates riikides korraldatakse arutelusid nende strateegiate teemal ning tagatakse toetus nende riikliku infrastruktuuri loomiseks;
- suurendatakse poliitiliste otsuste tegijate teadlikkust asjakohaste tuumajulgeolekut käsitlevate õigusaktide tähtsusest;
- integreerimine asjaomaste riikide INSSPsse.

Projekti oodatavad tulemused:

- abi riigi õigusaktide koostamisel;
- vajaduse korral ajakohastatakse õigusakte;
- koostatakse aruanne, milles tehakse kindlaks hetkeseis ja esitatakse soovitusel asjaomase riigi õigus- ja reguleeriva raamistiku kohta;
- riik võtab kohustuse soovitusel ellu viia ja võtta kahe aasta pärast järelemeetmeid;
- sõnastatakse tulemused ja neid hinnatakse;
- saavutusi kajastatakse lõpparuandes.

3.3. Radioaktiivsete kiirgusallikate julgeolek

Projekti eesmärgid:

- tugevdada riigi regulatiivset infrastruktuuri radioaktiivsete kiirgusallikate, seonduvate rajatiste ja seonduva tegevusega, sealhulgas transpordiga, seotud julgeoleku tagamiseks;
- luua asjakohasel juhul valitud riikides radioaktiivsete kiirgusallikate riiklikud registrid;
- teha riikidega koostööd eesmärgiga koostada ja rakendada riiklikud strateegiad, mis käsitlevad kasutusest kõrvaldatud kiirgusallikate haldamist, sealhulgas päritoluriiki või tarnijale tagasiviimist, kiirgusallikate ohutut ladustamist riigis enne lõppladustamist või ekspordi ringlussevõtu/korduskasutamise või turvalise ladustamise eesmärgil (nagu on osutatud projektis 7).

Projekti kirjeldus:

Tagatakse kiirgusallikatega seotud turvalisus, tehes järgmist:

- luuakse radioaktiivsete kiirgusallikate riiklik register ja rajatistes hinnatakse füüsilise kaitse süsteeme;
- korraldatakse viis ekspertide missiooni, mille tulemusena koostatakse sünteesitud aruanne, milles kirjeldatakse hetkeolukorda ja antakse soovitusi.

Projekti oodatavad tulemused:

- missioonide järgselt koostatakse hindamisaruanded, milles tehakse kokkuvõtte järeldustest seoses riikliku registriga ja/või füüsilise kaitse olukorraga rajatistes;
- kehtestatakse füüsilise kaitse meetmed rajatistes, kus kasutatakse või ladustatakse kõrgaktiivseid kiirgusallikaid;
- seadmed reguleerivate asutuste toetamiseks riiklike ohutus- ja turvakontrollide läbiviimiseks rajatistes.

3.4. Inimressursside arendamine

Projekti eesmärk:

Tugevdada riikide suutlikkust hoida ära kuritegusid või tahtlikult ja loata toimepandud tegusid, mis on seotud regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga, neid avastada, neile reageerida ja kaitsta inimesi, vara, keskkonda ja ühiskonda nende eest, muu hulgas võimaluse korral piirkondlike inimressursside arendamise ja suutlikkuse suurendamise alaste meetmete abil.

Projekti kirjeldus:

- võttes nõuetekohaselt arvesse siiani tehtud sarnaseid jõupingutusi ja eesmärgiga tagada nende jätkumine, korraldatakse erialaseid täienduskursusi nende ülikoolide õppejõududele, kus kavatakse hakata rakendama kraadiõppe õppekavasid tuumajulgeoleku vallas, et õppejõududel oleks võimalik õpetada tuumajulgeoleku kultuuri oma õppeasutuses;
- soodustatakse tuumajulgeoleku kultuuri alase koolituse pakkumist erinevatele erialasihtrühmadele piirkonnas asuvate tuumajulgeoleku koolitus- ja tugikeskuste või ELi KBRT tippkeskuste kaudu;
- hariduse ja koolituse eesmärgil hangitakse eriseadmeid, näiteks tegelike eesliini ametnike poolt kasutatavaid detektoreid, et üliõpilased või koolitatavad saaksid neid käsitseda ja omandaksid vilumuse.

Projekti oodatavad tulemused:

- iga erialase täienduskursuse raames saab vähemalt 15 õppejõudu koolituse hiljem kindlaks määrataval teemal (koostatakse koolituse läbinud õppejõudude nimekiri);
- piirkonnas asuvate tuumajulgeoleku koolitus- ja tugikeskuste kaudu viiakse läbi vähemalt kaks koolituskursust (koostatakse kursuste ja koolituse läbinud ametnike nimekiri);
- erialastel täienduskursustel ja koolitustel tehakse kättesaadavaks õppe- ja koolitusmaterjalid (materjalid vaatavad üle ka liidu esindajad).

3.5. Keskendumine Ladina-Ameerika riikidele

Keskendumine hispaaniakeelsete Ladina-Ameerika riikide toetamisele. Eesmärk on võimalikult palju tõlkida asjaomaseid dokumente hispaania keelde, et need riigid tegevuste tulemused paremini omandaksid.

3.5.1. Haridusprogramm

Rahvusvaheline/piirkondlik tuumajulgeolekualane kool

Korraldatakse kahenädalane kursus, mis on suunatud arengumaadest pärit valdkonnaspetsialistidele, kellel on soovitatavalt ühe- kuni kolmeaastane töökogemus, kes töötavad oma riigi asjakohases asutuses ja kelle vastutusvaldkond hõlmab teatavaid tuumajulgeoleku aspekte. Kandidaatidel peaks olema konkreetne ametikohast tingitud huvi omandada teadmisi tuumajulgeoleku vallas, kuid nende akadeemiline taust võib olla erinev. Kandideerima oodatakse eelkõige tuumajulgeoleku seisukohast olulist teaduslikku või tehnilist valdkonda esindavaid isikuid, näiteks tuumafüüsikuid, tuumainsenere või politolooge, või seotud valdkondade esindajaid.

See tegevus on kavas läbi viia Hispaanias hispaania ja inglise keeles. See on suunatud Ladina- ja Kesk-Ameerika riikidele. Õppekava põhineb teoreetilise füüsika rahvusvahelise keskuse poolt Itaalia valitsuse toel korraldatavates koolides kasutataval õppekaval.

Tuumajulgeoleku piirkondlik kool Kuubal

Punktis 3.5.1 kirjeldatud sisu ja materjal on aluseks tuumajulgeoleku piirkondliku kooli tegevusele Kuubal. Kool luuakse koostöös tuumajulgeoleku tugikeskuse loomisega Kuubal. Kõnealust kooli on kavas hakata kasutama piirkondlikul tasandil ja selle abil kavatakse arendada Ladina-Ameerika riikides tuumajulgeolekualase hariduse andmist.

Projekti oodatavad tulemused:

- parandada piirkonnas arusaamist tuumajulgeoleku põhimõtetest.

3.5.2. Regulaatiivse kontrolliga hõlmamata materjaliga seotud tuumajulgeolekut käsitlevad järeelmeetmed seoses varasemate ühismeetmete ja otsustega

Projekti eesmärk:

— tagada varasemate ühismeetmete ja otsuste alusel alustatud töö kestlikkus ning jätkata tuumajulgeoleku tõhustamist Ladina- ja Kesk-Ameerika riikides.

Projekti kirjeldus:

IAEA on saanud Ladina- ja Kesk-Ameerika riikides mitmeid abitaotlusi, mille täitmine tagaks varasemate ühismeetmete ja otsuste alusel alustatud töö kestlikkuse. Taotlused on kajastatud integreeritud tuumajulgeoleku toetamise kavas ning hõlmavad ekspertide missioone, eelkõige haiglatesse, õppuseid, riiklikke, piirkondlikke ja rahvusvahelisi kursuseid ning teatavate avastamiseseadmete hankimist Argentinas ja Kuubal.

Projekti oodatavad tulemused:

— viia tegevused läbi kindlaks määratud riikides.

3.6. Regulaatiivse kontrolliga hõlmamata materjali tuumajulgeolek ELi naabruses asuvates riikides

Projekti eesmärk:

— Korraldada ekspertide missioone, õppuseid, riiklikke/piirkondlikke/rahvusvahelisi kursuseid ja mõningaid avastamiseseadmete hankide Aserbaidžaanis, Jordaania, Liibanonis, Marokos ja Ukrainas ning teistes ELi naaberriikides.

Projekt 4

Arvutiturbe alase teadlikkuse suurendamine

IAEA tuumajulgeoleku osakond pakub integreeritud tegevusi, mille abil aidata riikidel riikliku tuumajulgeoleku kordade raames tagada arvutiturve ja seda suurendada. Selle projektiga toetatakse IAEA tegevusprogrammi eesmärgiga aidata riikidel parandada arvutiturvet nende tuumajulgeoleku alaste kordade raames.

Projekti eesmärk:

— IAEA püüab aidata suurendada teadlikkust ja anda riikidele juhiseid, kuidas parandada suutlikkust hoida ära teatavaid tuumajulgeolekut ohustavaid juhtumeid ja neile reageerida. Toetus on keskendatud selliste teabeturbealaste intsidentide ennetamisele ja avastamisele, mis võivad kas otseselt või kaudselt kahjustada tuumaohutust ja -julgeolekut, ning neile intsidentidele reageerimisele.

Projekti kirjeldus:

— toetatakse rahvusvahelist ja piirkondlikku koolitust ja haridust eesmärgiga suurendada teadlikkust seoses arvutiturbega ja suutlikkust;

— toetatakse riigi suutlikkuse suurendamist teabe- ja arvutiturbe valdkonnas tuumajulgeoleku alaste kordade raames;

— korraldatakse ja soodustatakse ekspertide kohtumisi ja foorumeid eesmärgiga toetada teabevahetust ja arutelusid arvutiturbega seotud aktuaalsetel teemadel;

— toetatakse IAEA rahvusvahelist konverentsi/sümposiumi, mis käsitleb arvutiturvet tuumasektoris 2019. aastal (IAEA peakorterites).

Projekti oodatavad tulemused:

— suureneb teadlikkus arvutiturbealastest vajadustest, mis on asjakohased tuumajulgeoleku ning seda toetavate materjalide/tegevuste arendamise seisukohalt, mille eesmärk on hõlbustada arvutiturbeprogrammide väljatöötamist ja tõhustamist;

— suureneb riigi suutlikkus rakendada tuumajulgeoleku alase korra arvutiturbekomponenti ja jätkata selle rakendamist;

- suureneb teadlikkus NSNSi juhistest ja toetatavatest tegevustest, mille eesmärk on abistada riiki arvutiturbe kui tuumajulgeoleku korra ühe komponendi parandamisel, ning paraneb nende juhiste ja tegevuste kasutamine;
- ülemaailmsel/piirkondlikul tasandil vahetatakse saadud kogemusi ja parimaid tavasid, mis on seotud arvutiturbe rakendamisega tuumajulgeoleku korra raames;
- paraneb koostöö sektori partneritega ja nende vahel seoses selliste tehnoloogiate ja teenuste väljatöötamisega, mis tagavad kõrgema vastupanuvõime taseme ja parema reageerimise küberrünnakutele;
- toetatakse riiklike koolitusstruktuure arvutiturbealase suutlikkuse suurendamiseks tuumajulgeoleku korra raames, näiteks aidatakse tuumajulgeoleku tugikeskuseid arvutiturbe alaste õppekavade väljatöötamisel;
- hõlbustatakse tsentraliseeritud teabe jagamist, et toetada sellise arvutiturbealase teabe vahetamist, mis on asjakohane tuumajulgeolekuga seotud sidusrühmade jaoks;
- toetatakse IAEA rahvusvahelist konverentsi/sümposiumi, mis käsitleb arvutiturvet tuumasektoris.

Projekt 5

Tuumamaterjali ja tuumarajatistega seotud julgeolek

IAEA jätkab ülemaailmse ja riikliku tuumajulgeoleku parandamise toetamist tegevustega, millega toetatakse taotluse korral riike nende jõupingutustes vähendada riski, et kasutusel olevaid, ladustatavaid ja/või transporditavad tuuma- või muid radioaktiivseid materjale võidakse kasutada kuritahtlikel eesmärkidel. Riiklike tuumajulgeoleku süsteeme on vaja toetada julgeoleku suurendamisega tuumarajatistes või radioaktiivsetes kiirgusallikates ning riikliku süsteemse koolitusega ja sellise konkreetse tehnilise toe pakkumisega, mida on vaja füüsilise kaitse süsteemide ja muude tuumajulgeolekuga seotud tehniliste süsteemide tõhusaks kasutamiseks ja hooldamiseks.

Projekti eesmärk:

- tugevdada riigi esmast kaitseliini tuumamaterjali ja tuumarajatistega seotud julgeoleku tagamise kaudu.

Projekti kirjeldus:

- täiustatakse ühe rajatise füüsilist kaitset, et tagada vastavus dokumendis INFCIRC/225/Rev.5 esitatud soovitudele;
- liikmesriikide taotluste alusel hinnatakse tuumarajatiste füüsilise kaitse süsteeme.

Projekti oodatavad tulemused:

- tagatud on tuumamaterjali ja rajatistega seotud julgeolek. Riigil aidatakse saadud seadmeid pärast nende paigaldamist jätkusuutlikult hooldada;
- koostatakse liidu rahaliste vahendite antava lisaväärtuse ja kasu mõjuhinnang.

Projekt 6

Rahvusvahelise füüsilise kaitse nõuandeteenistuse (IPPAS) missioonid

IPPASi programm, mis sai alguse 1995. aastal, on põhjaneva tähtsusega IAEA jõupingutustes aidata liikmesriikidel kehtestada ja säilitada tõhusad füüsilise kaitse korrad, et kaitsta end tuumamaterjali loata kõrvaldamise ning tuumarajatiste ja -materjali saboteerimise vastu. IPPAS pakub vastastikust nõustamist seoses asjakohaste rahvusvaheliste õigusaktide, eelkõige tuumamaterjali füüsilise kaitse muudetud konventsiooni rakendamisega ning seoses IAEA tuumajulgeoleku sarja juhenddokumentide, eelkõige aluspõhimõtete ja soovitude rakendamisega.

Projekti eesmärk:

- aidata riikidel tuumajulgeolekut käsitlevate rahvusvaheliste õigusaktide ja IAEA suuniste põhjal koostada regulatiivsed nõuded füüsilise kaitse süsteemide ülesehituse ja toimimise kohta;
- pakkuda riiklikele organitele ja riigi rajatistele uusi füüsilise kaitse kontseptsioone ning teha kindlaks füüsilise kaitse head tavad, mis võiksid olla kasulikud tuumajulgeoleku suurendamise seisukohast, ning neid tavasid arutada.

Projekti kirjeldus:

- kuues riigis viiakse läbi ja lõpule IPPASi missioonid;
- viiakse IAEA-le juba esitatud taotluste põhjal läbi missioonid järgmistes riikides: Valgevene, Kongo Demokraatlik Vabariik, Jamaica, Liibanon, Madagaskar ja Vietnam.

Projekti oodatavad tulemused:

- sihtriikides suurendatakse tuumajulgeolekut ja tagatakse selle jätkusuutlikkus;
- nende riikide kohta koostatakse missioonide lõpparuanded, kus kirjeldatakse järelmeetmeid.

Projekt 7

Kiirgusallikate tagasiviimine

Radioaktiivsete kiirgusallikatega seotud julgeolekut tuleks käsitleda kõigis olusringi etappides, sealhulgas nende allikate kasutusest kõrvaldamisel. Riike julgustatakse töötama välja kasutusest kõrvaldatud kiirgusallikate haldamise riiklikud strateegiad, mis hõlmavad ühte või mitut järgmist võimalust: kiirgusallika päritoluriiki või tarnijale tagasiviimine, ohutu ladustamine riigis enne lõppladustamist või ekspordimine ringlussevõtu/korduskasutamise või turvalise ladustamise eesmärgil.

Projekti eesmärgid:

- jätkata IAEA poolt riikidele toetuse andmist, et tõhustada siseriiklikku tuumajulgeolekualast suutlikkust inimeste, vara ja keskkonna kaitsmiseks tuumajulgeolekut ohustavate juhtumite eest, mis on seotud regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga. See hõlmab ka riigi suutlikkuse arendamist kasutusest kõrvaldatud kiirgusallikate haldamisel, omanikuta kiirgusallikate otsimisel ja vajaduse korral kiirgusallikate tagasiviimisel või ringlussevõtu eesmärgil ekspordimisel. Viia nende rahaliste vahendite abil tagasi mitu kõrgaktiivset kiirgusallikat, võttes arvesse riiklike registrite loomisega seotud tegevuste (projekt 3) käigus avastatud kiirgusallikaga seotud olukorra kiireloomulisust;
- teha kindlaks sellised kiirgusallikad ja nende asukoht, mis asuvad tingimustes, mis viitavad vajadusele neid konditsioneerida ning need üle viia turvalisse ja ohutusse hoidlasse valitud riikides või viia need tagasi nende päritoluriiki või tarnijale.

Projekti kirjeldus:

- viiakse tagasi mitu kindlakstehtud kiirgusallikat, võttes arvesse projekti 3 raames tehtud inventuuri põhjal tagasiviimisele kuuluvate kiirgusallikatega seotud olukorra kiireloomulisust;
- liit määrab vastuvõtvad riigid kindlaks IAEA ettepaneku alusel.

Projekti oodatavad tulemused:

- kiirgusallikate konsolideerimine ja konditsioneerimine;
- kaks kindlakstehtud kiirgusallikat viiakse tagasi päritoluriiki või eksporditakse ringlussevõtu/korduskasutamise eesmärgil.

Tagasiviidavate kiirgusallikate valikul kasutatakse järgmisi kriteeriume: kõrgaktiivne kiirgusallikas (1. või 2. kategooria); Euroopast pärit kiirgusallikas; tagasiviimiseks rahalised vahendid puuduvad; ühe kiirgusallika tagasiviimine, mis tähendab, et need ei ole osa suuremast registrist ja sellise tagasiviimisega kaasneks märkimisväärne riski vähenemine.

Projekt 8

IV–VI tsükli projektide järelmeetmed

8.1. Siseoht, tuumamaterjali arvestus ja kontroll (NMAC)

Projekti eesmärk:

- tehakse ettepanek jätkata varasemate ühismeetmete ja otsuse 2013/517/ÜVJP kohase viimase toetuslepingu meetmeid kahe järgmise punkti osas: ennetus- ja kaitsemeetmed siseohtude vastu ning tuumamaterjali arvestus ja kontroll.

Projekti kirjeldus:

- anda algteadmisi mõistete, meetodika ja tehnoloogia osas, mis vastab tuumajulgeolekut käsitlevatele siduvatele ja mittesiduvatele õigusaktidele; tuua näiteid tõhusa siseriikliku NMAC-süsteemi kohta tuumarajatistes, et suurendada liikmesriikide suutlikkust tuumamaterjali loata kasutamise või kõrvaldamise avastamisel ning viia liikmesriigid kurssi siseohuga ja määrata kindlaks siseohu vastased ennetus- ja kaitsemeetmed.

Projekti oodatavad tulemused:

- kursuste abil viiakse liikmesriigid kurssi juhenddokumentidest tulenevate heade tavade ja ekspertidelt saadud kogemustega, mis aitavad liikmesriikidel täita rajatistes tuumajulgeolekuga seotud vajadusi ja eesmärgi;
- NMAC: kursuse eesmärk on teadvustada vajadust kehtestada rajatistes riiklik NMAC-süsteem, mis avastaks tõhusalt tuumamaterjali loata kõrvaldamist, eelkõige valitsusvälise osaleja puhul. Kursusel võrreldakse riikliku NMAC-programmi osasid IAEA kaitsemeetmetega;
- siseohu: kursuse eesmärk on tutvustada osalejatele siseohu keskenduvaid tuumajulgeolekumeetmeid, sealhulgas seoses tuumamaterjali loata kõrvaldamise (vargus), sabotaaži ja küberjulgeolekuga tuumamaterjali sisaldavates rajatistes;
- tuumajulgeoleku juhiste sarja juhenddokumendid pakuvad liikmesriikidele üldsõnalisi juhtnõure, kuidas täita tõhusate tuumajulgeolekukorra eesmärgi;
- NMAC: nii NSS 25-G kui ka NST-33 annavad liikmesriikidele suuniseid NMACi rakendamise aspektide kohta, sealhulgas NMAC-süsteemi haldamise, andmete kasutamise, füüsiliste varude inventuuri, mõõtmise ja mõõtmiste kvaliteedikontrolli, tuumamaterjalide kontrolli, tuumamaterjali veo, NMACiga seotud õigusnormide rikkumiste avastamise, uurimise ja lahendamise ning NMAC-süsteemi hindamise ja toimimise kontrolli kohta;
- siseohu: NSS 8 pakub liikmesriikidele suuniseid siseohu vastaste ennetus- ja kaitsemeetmete puhul seoses tuumamaterjali loata kõrvaldamise ning tuumamaterjali ja -rajatiste saboteerimisega, ning viitab NSS 13 soovitud tulemustele. NSS 8 annab siseohu seotud üldiseid suuniseid, võttes aluseks ohutustaset arvestava lähenemisviisi, määratledes siseohu ja viisid, kuidas liigitada siseohu allikaid, tuvastada sihtmärke ja rajatiste süsteeme, mis vajavad pahatahtliku tegevuse eest kaitset, ning kohaldada ja hinnata ennetus- ja kaitsemeetmeid, mida võetakse rajatistes siseohu tegelemiseks.

8.2. Julgeoleku ja ohutuse arendamine transpordi puhul

Projekti eesmärk:

IAEA töötab tuumajulgeoleku juhiste raames välja terviklikud juhtnõured, et aidata riikidel rahvusvahelise tuumajulgeoleku õigusraamistikus oma kohustusi täita. Tuuma- ja muude radioaktiivsete materjalide transpordi julgeoleku käsitlemiseks on vaja täiendavaid juhtnõure.

Projekti kirjeldus:

- tegevused, mis aitavad riikidel parandada transpordi julgeolekut, kaasata seadusandjad ja teised pädevad asutused, kellel on vastutus ja roll radioaktiivse materjali vedude transpordi julgeoleku tagamisel. Praegu pakutakse julgeoleku ja ohutusega seotud koolitusi ja juhendamist liikmesriikidele suures osas eraldi, kuigi mitmes liikmesriigis on sihtrühm sama. IAEA on seisukohal, et kui ühtlustatakse olemasolevad piirkondlikud ohutuse võrgustikud, võiks pakkuda materjalide julgeolekule keskenduvaid ühiseid kursusi, käsitledes nendes julgeoleku ja ohutu transpordi kokkupuutepunkte.

Projekti oodatavad tulemused:

- radioaktiivsete kiirgusallikate transpordi ohutust ja julgeolekut käsitleva käsiraamatu koostamine. See käsiraamat võiks olla ka julgeoleku- ja ohutuse valdkonnas töötavate isikute abivahend, et teise poole tööd paremini mõista ja mille tulemuseks oleks tugevam, tõhusam ohutus- ja julgeolekukultuur;
- ühe rahvusvahelise, ühe piirkondliku ja kahe riikliku kursuse läbiviimine piirkondlike võrgustike kaudu, et teadvustada vajadust julgeoleku järele radioaktiivsete materjalide transpordi ajal ning pakkuda osalejatele vajalikke teadmisi transpordi riiklike julgeolekunõuete väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

8.3. Tuumaalane kohtuekspertiis

Projekti eesmärk:

- tuumaalase kohtuekspertiisi edusamme käsitleval rahvusvahelisel konverentsil rõhutati vajadust tuumaalase kohtuekspertiisi vallas piirkondlike lähenemisviiside järele, et selles saaks kajastada liikmesriikide ühiseid nõudeid ja olemasolevaid võimeid tuumaalase kohtuekspertiisi võime väljatöötamisel, mis vastaks nende vajadustele osana tuumajulgeoleku taristust. Paljud Aafrika liikmesriigid on väga huvitatud sellest, et tuumajulgeoleku toetamise kava arendamisel ja läbivaatamisel lisataks tuumaalane kohtuekspertiis tuumajulgeolekuga seotud kriisile reageerimise osaks. Selle huvi taga on Aafrika kiire majanduskasv, mis sõltub tuuma- ja teiste radioaktiivsete materjalide kättesaadavusest tööstuses, meditsiinis ja uurimistegevuses, kuid seda pidurdavad tõsised julgeolekuohud, sealhulgas terroristid, kes on korraldanud rünnakuid Põhja- ja Sahara-taguses Aafrikas.

Projekti kirjeldus:

- IAEA teeb kooskõlastatud pingutusi, et vastata innovatsiooni kasutades liikmesriikide vajadustele, hõlmates juhised laboratoorsete meetodite kohta. IAEA katsetas uut praktilist sissejuhatavat tuumaalase kohtuekspertiisi koolitust, mida pakutakse tuumaalase kohtuekspertiisi laborites. Projekt sisaldab rahvusvahelist koolitust valdkonna töötajatele ning ühele teadlasele pikaajalist kohapeal töötamise võimalust juhtivas tuumaalase kohtuekspertiisi laboris vastuvõtja ja IAEA juhendamisel.

Projekti oodatavad tulemused:

- suur osa tuumaalase kohtuekspertiisiga seotud abist Põhja-Aafrikale on inimressursi, nt valdkonna ekspertide arendamine. Tuvastatakse kogu piirkonna tuumaalase kohtuekspertiisi tulevase tegevuse ja arendamise valdkonnad ja võimalused (nt uurimistegevus, õiguskaitse, analüütilised võimed, uraani kaevandamine ning kiirgusallikate turvalisus). Nende abil määratletakse tuumaalast kohtuekspertiisi käsitlevad rakendusmeetmed Põhja-Aafrikas. Kohtumistel kasutatakse nii inglise kui ka prantsuse keelt ning kõik dokumendid tõlgitakse prantsuse keelde, et kasusaajad riigid saaksid need lihtsamalt üle võtta.

Võimalikud kasusaajad riigid: kõik Põhja-Aafrika liikmesriigid ning ELi naaberriigid.

8.4. Tõhusa riikliku reageerimise võrgustiku loomine

Tuumaterrorismi ohtu peetakse probleemiks kõigis riikides ning võimalus, et tuumamaterjali või muud radioaktiivset materjali kasutatakse kuriteo või tahtlikult toimepandud teo, milleks puudus luba, käigus, kujutab tõsist ohtu riiklikule ja piirkondlikule julgeolekule, millel võivad olla tõsised tagajärjed inimestele, varale ja keskkonnale.

Regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- ja muud radioaktiivset materjali sisaldava kuriteo või tahtlikult toimepandud teo, milleks puudus luba, võimalikud tagajärjed sõltuvad materjali kogusest, kujust, koostisest ja aktiivsusest. Sellised teod võivad tuua kaasa ranga terviseiga seotud, sotsiaalse, psühholoogilise ja majandusliku mõju, kahjustada vara ning tuua kaasa poliitilisi ja keskkondlikke tagajärgi. Näiteks toimub pidevalt rahvusvahelisi suurüritusi. Kuna need on lakkamatu meediakajastuse valguses väga nähtavad, on kõigile teada, et palju tähelepanu pälvivad poliitilised või majanduslikud tippkohtumised või suured spordiüritused võivad olla võimalikud terrorirünnaku sihtmärgid.

Tuuma- ja muu radioaktiivse materjali vedu toimub iga päev, autoriseeritult ning vastavalt riiklikele ja rahvusvahelistele transpordieeskirjadele või ilma loata või neid käsitlevad isikud, kes soovivad märkamatuks jääda. Tõhusad tuumajulgeoleku kontrollimeetmed aitavad tagada, et toimuks ainult seaduslik vedu ning et kasutataks realistlikke ja tõhusaid menetlusi juhtumite ennetamiseks, avastamiseks ja neile reageerimiseks.

Iga riik vastutab selle eest, et ta oleks valmis tuumajulgeolekut ohustavaid juhtumeid, sealhulgas ka neid, mis võivad vallandada kiirgusliku hädaolukorra, ennetama ja avastama ning neile reageerima.

Projekti eesmärk:

- selleks et säilitada ja parandada liikmesriikide suutlikkust reageerida tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga seotud kuritegudele või tahtlikult toimepandud tegudele, milleks puudus luba, pakub IAEA abi, mis keskendub tõhusa riikliku reageerimise võrgustiku loomisele. Seoses sellega üritab IAEA abistada liikmesriike regulatiivse kontrolliga hõlmamata tuuma- või muu radioaktiivse materjali avastamisel ning reageerimisel tuumajulgeolekut ohustatavatele juhtumitele, viies läbi nõuandvaid ja hindamissmissioone, töötajate koolitusi ja pakkudes oma abi rahvusvaheliste õigusaktide järgimiseks ja/või vastavate siseriiklike õigusaktide parendamiseks, ning arendades ja edastades riikidele rahvusvaheliselt heakskiidetud suuniseid.

Projekti kirjeldus:

- aidata riikidel luua tõhus riikliku reageerimise taristu ning seda ülal pidada, planeerides, koordineerides, rakendades järgmist tegevust ning teostades tulemuste üle järelevalvet:
- nõuandvate/teenistusmissioonide saatmine riikidesse, et määratleda tuumajulgeoleku ohule reageerimise raamistik ja anda soovitusi selle tõhustamiseks;
- tehnilise toe pakkumine riikidele, et luua tõhusad tuumajulgeoleku reageerimise meetmed, sealhulgas radioaktiivse materjaliga seotud kuriteo sündmuskoha haldamise ning suurürituste jaoks;
- suutlikkuse suurendamise toetamine, sealhulgas tuumajulgeoleku reageerimise meetmetega seotud koolituste, õpikodade, õppuste ja seminaride korraldamine.

Projekti oodatavad tulemused:

- eeldatakse, et selles programmis osalevad riigid tõhustavad oma riiklikku suutlikkust reageerimisel tuuma- või muu radioaktiivse materjaliga seotud kuritegudele või tahtlikult toimepandud tegudele, milleks puudus luba, kindlustades oma võimet sündmust kiirelt hinnata ja liigitada, toetudes sellistele teguritele nagu potentsiaalne oht, võimalikud tagajärjed inimestele ja keskkonnale, majanduslik mõju ning juhtumiga seotud tuuma- või muu radioaktiivse materjali olemus.

8.5. Avastamine

Projekti eesmärk:

- need tegevused on avastamise valdkonnas varasemate ühismeetmete ja otsuste ning viimase toetuslepingu raames läbiviidud tegevuste järelmeetmed. Üks vajalik osa, mis toetab tõhusa tuumajulgeolekukorra rajamist, on riikliku avastamisstrateegia väljatöötamine. Tõhus tuumajulgeoleku avastamisarhitektuur põhineb riiklikul avastamisstrateegial ja riiklikul tuumajulgeoleku õigus- ja regulatiivraamistikul ning seda toetab hästi toimiv õiguskaitstesüsteem.

Projekti kirjeldus:

- avastamisarhitektuuri kujundamisele ja väljaarendamisele keskendudes kavatses IAEA korralda kuus ekspertide missiooni ja pakkuda avastamiseseadmeid.

Projekti oodatavad tulemused:

- avastamiseseadmete annetamine kooskõlas avastamisstrateegiaga.

II. ARUANDLUS JA HINDAMINE

IAEA esitab kõrgele esindajale ja komisjonile projektide rakendamise kohta kaks aastaaruannet ja lõpliku finants- ja kirjeldava aruande, samuti kolm mitteametlikku poolaasta eduaruannet. Kui komisjon esitab taotluse, koostab IAEA asjakohastel teemadel vastavad mitteametlikud aruanded.

Lõplikus finants- ja kirjeldavas aruandes vaadatakse läbi kõigi projektide üksikasjalik rakendamine ning see sisaldab samuti:

- terviklikku katsearuannet I peatüki punkti 2.2 kohase õppevahendi kohta, mis lisatakse lõpparuandesse;
- aruanne, milles esitatakse projekti 3 hetkeseis ja soovitusid asjaomase riigi õigus- ja reguleeriva raamistiku kohta, vastavalt kasusaava riigi soovitud salastatuse tasemele;
- I peatüki punkti 3.2 kohased saavutused;

aruannete koopiad saadetakse liidu delegatsioonile Viinis.

III. ELI LIIKMESRIIKIDE EKSPERTIDE OSALEMINE LISAKULUSID TEKITAMATA

Käesoleva otsuse edukaks rakendamiseks on vajalik liidu liikmesriikide ekspertide aktiivne osalemine. IAEA kasutab neid eksperte projektide puhul. IAEA töötab välja ettepaneku töötajatega seotud kulude rahastamise kohta liidu toetustest, mille aluseks on vajaduste analüüs, kui kasusaajate nimekirjas on jõutud kokkuleppele. Nimetatud töötajad tegutseksid vastavalt IAEA eeskirjadele.

IV. KESTUS

Projektide rakendamise eeldatav kogukestus on 36 kuud.

V. KASUSAAJAD

Eri projektide kasusaajad riigid valitakse järgmistest loeteludest.

Kui riigid otsustavad, et nad ei saa abi vastu võtta, teeb IAEA massihävitusrelvade leviku tõkestamise töörühmale (CONOP) ettepaneku uute kasusaajate kohta, võttes aluseks INSSP kaudu tuvastatud vajadused.

Projekti 1 kasusaajad Aafrikas on: Alžeeria, Egiptus, Mauritaania, Niger, Maroko, Tuneesia; Aasias ja Vaikse ookeani piirkonnas: Malaisia, Pakistan ja teised riigid (valitakse hiljem), kes taotlevad IAEA tuge; Ladina-Ameerikas ja Kariibi piirkonnas: Argentina, Tšiili, Colombia, Kuuba, Peruu, Uruguay ja ELi naaberriigid.

Projekti 2 kasusaajad on Kuuba, Indoneesia, Jordaania, Liibanon, Malaisia ja Vietnam;

Projekti 3 kasusaajad on ELi naabruspoliitikaga seotud riigid: Albaania, Alžeeria, Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Bosnia ja Hertsegoviina, Egiptus, Gruusia, Jordaania, Liibanon, Liibüa, endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik, Mauritaania, Moldova Vabariik, Montenegro, Maroko, Tuneesia, Türgi ja Ukraina ning Ladina- ja Kesk-Ameerika riigid: Boliivia, Tšiili, Colombia, Kuuba, Ecuador, Honduras, Panama, Paraguay.

Projekti 4 kasusaajad on Põhja-Aafrika, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika – sellised riigid ja piirkonnad, mille tuumaenergia-programmide ja teadustööks kasutatava reaktori suutlikkuse arendamine on alles algusjärgus – ning Vietnam, Egiptus, Türgi, Tai ja teised, kes valitakse hiljem.

Projekti 5 kasusaaja on Egiptus.

Projekti 6 kasusaajad on Valgevene, Kongo Demokraatlik Vabariik, Jamaica, Liibanon, Madagaskar ja Vietnam.

Projekti 7 kasusaajad valitakse järgmiste riikide seast: Albaania, Bahrein, Burkina Faso, endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik, Liibanon ja Madagaskar.

Projekti 8 kasusaajad on Alžeeria, Albaania, Bangladesh, Kuuba, Gruusia, Kasahstan, Malaisia, Maroko, Ukraina, Vietnam või muud Aafrika, Aasia, Kesk- ja Ladina-Ameerika riigid, kes valitakse hiljem, kes taotlevad IAEA-lt toetust riikliku integreeritud tuumajalgeoleku toetamise kava jaoks. Asukohariigid: Saksamaa ja Austria.

VI. ELI NÄHTAVUS

IAEA võtab kõik asjakohased meetmed, et teha avalikuks asjaolu, et meetet rahastab liit. Sellised meetmed viiakse ellu vastavalt liidu välistegevuse alase teabe edastamise ja nähtavuse käsiraamatule, mille on koostanud ja avaldanud Euroopa Komisjon. IAEA tagab seega liidu panuse nähtavuse sobivate märkide ja reklaami kaudu, toonitades liidu rolli, tagades liidu meetmete läbipaistvuse ja suurendades teadlikkust käesoleva otsuse tegemise põhjustest, samuti liidu toetusest sellele otsusele ning selle toetuse tulemustest. Projekti käigus loodavas materjalis esitatakse liidu lippu silmapaistval viisil kooskõlas liidu suunistega lipu nõuetekohase kasutamise ja kujutamise kohta. Vajaduse korral kutsub IAEA käesoleva otsuse rakendamiseks seotud missioonidele või üritustele liidu ja liidu liikmesriikide esindajaid.

VII. RAKENDUSÜKSUS

Projektide tehniline rakendamine tehakse ülesandeks IAEA-le. Projektide rakendamises osalevad vahetult IAEA töötajad, liikmesriikide eksperdid ja töövõtjad. Kirjeldatud projektid rakendatakse kooskõlas finants- ja haldusraamistiku lepinguga ning Euroopa Komisjoni ja IAEA vahel sõlmitava rahastamislepinguga.
